

POPÜLER KÜLTÜR VE POPÜLER MÜZİK

Filiz AYDOĞAN*

Popular Culture and Popular Music

In our age, everybody has leisure time. But this leisure time is using for spending and consuming. The people who come back from their works, spends their leisure time with the activities which motivates them to their works. In this article, we will examine the popular music and popular culture as a way of leisure time activity.

Key words: *Popular culture, popular music, leisure.*

Giriş

Aristoteles, serbest zamanı bireyin yücelmek ve özgürleşebilmek için kullanarak mükemmelliğe ereceği bir zaman olarak nitelmiştir. Serbest zamanın bireyi yüceltecek ve geliştirecek etkinliklerle geçirilmesinin de, ancak özgürlük ve bilinçlilik ile bağlantılı olduğunu belirtmiştir. Efendi-köle, bedensel emek-zihinsel emek, egemen-bağımlı arasındaki bölünmenin açıkça yaşandığı ve gizlenmediği bir çağda, serbest zaman özgür Atinalılar'a özgü bir zamandı; özgür insan sayılmayan, beden emeğiyle çalışan kölelerin serbest zamanları yoktu; olmaması da doğal sayılıyordu. Sanayi kapitalizmine geçişle birlikte, yüzyıllarca aşağılanan çalışma, protestan etik anlayışının benimsenmesiyle bir değer durumuna geldi; çalışma saatleri artırıldı; çok çalışmak ama az tüketmek öğütlendi; böylelikle serbest zamanın kitlelerden gene esirgendiği bir dönem yaşandı. Kölelikten, serflikten kurtulan bu insanlara serbest zaman özgürlüğü, ancak

XX. yy'da tüketimin bu kitlelere de açılmasıyla, bu durumun sistemin etkinliğini zedelediği anlaşıldıktan sonra verilebildi.

Yaşadığımız çağda, bütün toplum kesimlerinin serbest zamanı vardır, ama çalışma saatlerinden arta kalan bu serbest zaman, bugün genellikle boşa harcanan, tüketilen bir zaman parçası olarak yaşanır. İşlerinden evlerine dönen insanlar, çalışma dışı zamanlarını, işlerin yorgunluğunu unutacakları, kendilerini yeniden çalışmaya hazırlayacakları etkinliklerle geçirirler. Bu yazıda, hepimizin değişik yollarla tükettiğimiz serbest zaman ve bu zamanı tüketme biçimlerinden biri olan popüler kültür ve popüler müzik ele alınacaktır.

I. Serbest Zaman Olgusunun Ortaya Çıkışı
Uygarlaşma süreci içinde, kendine yeten küçük köy topluluklarının yerini, geçimini zanaat ve ticaretle sağlayan, devlet örgütüne kavuşmuş kentler aldı. Bu dönüşüme yol

* Yrd. Doç.Dr., Marmara Üniversitesi, Rd-TV ve Sinema Bölümü, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı

açan etkenler, insanın ata dizgin ve gem vurmaya öğrenmesi, çapa tarımcılığından sabana geçiş, tekerleğin bulunuşu, madenlerin fiziksel niteliklerinin öğrenilmesi vb. gibi bazı gelişmelerdir. İlkel toplumdaki kent toplumuna geçişin sağlanabilmesi için, toplumun bir kesiminin besin sağlama işinden uzaklaşarak verimi artıran başka alanlarda, ticarete, zanaatta ya da bu alanların yönetilmesinde çalışması gerekiyordu. Bu gibi işlerde çalışanların gereksinimlerini karşılayabilmek için de besin artığının sağlanması şarttı. Besin artığı, ya savaşlarda ele geçirilen yerlerdeki ürünlere el koyarak ya da öldürmek yerine düşmanları köle olarak kullanmakla ve çeşitli işlerde çalıştırılmakla sağlanıyordu. Köleler ve köylülerden oluşan çalışanlar topluluğunun emekleriyle bataklıklar ve çöller ekilebilir topraklara dönüştürülüyor, böylelikle köyler kentleştiriliyordu. Tarım ürünlerinin değiş tokuşuya başlayan ticarete ek olarak, üretim artığı ürünlerin de alınıp satılmaya başlamasıyla, ticaret işlerinde araçları koruyan askerler, alışverişleri kaydeder yazıcılar ve resmi görevliler, beden emeği ile çalışan kesimlerin üstünde yeni bir sınıf oluşturdu. Yazı ve matematik, bu yeni ticaret ekonomisinin getirdiği gereksinimler sonucunda ortaya çıktı ve bu yeni sınıfın egemenliğindeydi. Bu dönüşümle ilkel toplumdaki çok daha iyi bir duruma gelen yeni toplum yaşamından sermaye birikimi, klan şeflerinin krallaşması sonucunda kralların, ilkel toplumda besin bulma çabalarına katılmaksızın artık üretimden pay almaya başlayan ilk üyeler olan büyücülerin rahipleşmesi sonucunda da rahiplerin elinde toplandı. Toplum, tanrısal bir niteliğe bürünen kralın yönettiği, tüm işleri denetlediği bir kent toplumuna dönüştü. Herkesin eşit toplumda olduğu, özel mülkiyetin bulunmadığı topluluk yaşamı, yerini yavaş yavaş bir yanda gökbilimciler, matematikçiler, mühendisler, mimarlar ve yazmanlardan oluşan

bir zihin emekçileri kesimiyle, öte yanda da köylüler ve kölelerden oluşan bir beden emekçileri kesiminin birarada bulunduğu bir toplum yaşamına bırakıyordu.

Bu yeni kent toplumlarını ilkel düşünceye dayalı toplumdaki ayıran en önemli özellik, yeni toplumda meta üretiminin gelişmesi olmuştur. Meta üretimi, kullanım değerleri üretimine dayanan, kişisel akrabalık bağlarının düzenlediği ilkel ilişkiler yerine, bireyleri metaların sahipleri olarak birleştiren, pazara, değişim değerine dayalı bir ilişkiler ağı getirmiş, pazarı yöneten yasalar, bireylerin kavrayışlarının ve denetimlerinin dışında kaldığından, bireyler arasındaki ilişki şeyler arasındaki ilişkiye dönüştürmüştür. Uygarlaşma süreci içinde, kafa emeği ile beden emeği olarak kendini gösteren bu işbölümü sonucunda, çalışanların ürettikleri artı değer topluma verilmesi, bu tür işlerden kurtulan sınıfa sanat, bilim, felsefe gibi soyut alanlar ve bilimlerle uğraşacak zamanı sağladı; başka deyişle, kendini bu uğraşlara adanmış bir serbest zaman sınıfının ortaya çıkmasına yol açmıştır.

II. Antikçağ'da Serbest Zaman ve Müzik

Mülkiyet sahibi kişilerin çalışmadan yaşayabilmeleri nedeniyle yalnızca özgür kesimlere sağlanan bu serbest zamanlar, felsefe, mimarlık ve müzik alanında gelişkin ürünlerin verilmesine yol açtı. Antikçağ'ın ünlü filozofları Platon ve Aristoteles de, serbest zamanın yalnızca özgür Atinalılar'ın ayrıcalığı olduğunu belirtiyor, bu zamanın kullanılmasında ve gençlerin eğitilmesinde müziği bir araç olarak görüyorlardı.

İdeal toplumu anlattığı *Devlet'te* Platon çalışmayı hor görür ve zorba yönetimlerden başka hiçbir devlet düzenlemesinde kimse- nin çalışmayacağını, çalışanın boş zamanın olamayacağını, çalışanın insanların işlerinin

gerektirdiklerini yapmak zorunda olduklarını belirtir. Platon'a göre, çocukları ideal bir toplumda yer almak üzere eğitmenin en iyi yolu, beden için idman, ruh için müziktir. Platon, çocuklar yetiştirilirken anlatılan masallar arasında, tanrılara ve akrabalara karşı gelmeyi anlatan masalların yasaklanmasını ister. Müzikte ezginin söz, makam ve ritimden oluştuğunu, sözlerin de, masallar konusunda olduğu gibi, ağlamalara, sızlamalara yer vermemesi gerektiğini belirtir; makamın ve ritimin de sözlere uyması gerektiğini söyler.

Gençlerin eğitimi için kullanılacak muzik konusunda da, hüznünlü sözlere uygun düşen lydia makamına, gençleri tembelleştireceği ve gevşeteceği gerekçesiyle yer vermezken, her türlü mutsuzluk karşısında gençleri kadere karşı baş kaldırmaya götürecek Dor makamı ile devletin her türlü isteklerine boyun eğmelerini sağlayacak, olanı biteni hoş görececek insanlar yaratacak Phrygia makamının kullanılmasını öğütler. Bunlar dışındaki makamların çalınmasına gerek olmadığından çok telli sazlara ve bunları yapan ustalara da gerek kalmayacağını belirtir. Platon'un, gençlerin eğitiminde müziğe önem vermesi, müziğin yarattığı ritim ve düzen duygusu nedeniyle. Platon'a göre, insan üzerinde hiçbir şey ritim ve düzen kadar etkili olamaz. Düzensizliklere, ölçsüzlüklere düşman olan Platon, *Devlet* adlı yapıtında, bunlara yol açabilecek herşeyi kovar. Platon'a göre müzik, serbest zamanlı sınıfın yetiştirilmesinde kullanılacak bir araçtır.

Efendi ile köle, serbest zamanı olanlar ile olmayanlar arasındaki ilişkinin doğal sayıldığı bu çağda, bir başka düşünür, Aristoteles de çalışmayı kölelerin işi olarak görür. "*Birinin buyruk vermesi, bir başkasının ise söz dinlemesi olgusuna ilkece karşı konamaz; bu,*

hem zorunlu hem de faydalıdır. Gerçekten bazı şeyler, daha doğdukları anda böyle ayrılmışlardır: Bazıları yönetecekler, bazıları da yönetileceklerdir" (Aristoteles, 1993: 13) Yunanca'da serbest zaman demek olan *schole* (ingilizce'de *school/* okul da aynı kökten gelir), özgür insanların yalnızca sanata ve düşünce üretmeye ayırdıkları zamanı gösterir.

Aristoteles, müziğin eğitim amacıyla kullanılabileceğini, ama Platon'dan farklı olarak, eğitim amacıyla kullanılmaktan çok, incelikli bir serbest zaman geçirme biçimi olabileceğini belirtir. Aristoteles'e göre müzik, tıpkı oyun gibi, çalışmadan arta kalan zamanda yalnızca dinlendirici ve canlandırıcı özelliği nedeniyle kullanılabilir; oysa yaşamın amacı oyun değildir. Aslında, Aristoteles'e göre müzik eğitimi, özgür insanların zamanlarını değerlendirebilmeleri, daha yüce konuları öğrenebilmeleri için gereklidir. Aristoteles, müziğin bir eğlence aracı olmadığını, tersine akıllıca, incelikli, gelişmiş bir zevkle vakit geçirmeye katkısı olduğunu, müzikteki ritim ve ezgilerin insanları etkilediğini, Myksoldia makamının insanları heyecanlandırıldığını, Phrygia makamının kederli ve dokunaklı hisler yarattığını, yalnızca Dor makamının dengeli duygular uyandırdığını, bu nedenle de bu makamın kullanılması gerektiğini savunur. Müziği özgür insanlar için bir uğraş saymayan Aristoteles, çalgı çalma ve şarkı söylemenin aşağı sınıflara, kölelere özgü bir uğraş olduğunu söyler.

Aristoteles'e göre, insana yararlı olan müzik *katharsis* yaratan, arınma getiren müziktir. Çünkü arındıran müzik, insanlara hiç de zararlı olmayan bir yücelme duygusu verir. *Katharsis* bütünüyle etik bir kavramdır. Bireylere rahatlatma sağlayan *katharsis*'le, bastırılmış coşkuların özgürce ortaya dökülmesiyle kötülüklerden arındırılan yurttaşlar daha mutlu olurlar. Toplumla birey arasın-

daki uyuşmazlıkta *katharsis*, toplumu bireye değil, bireyi topluma uydurma yolu olarak iş görüyordu. Böylelikle, *katharsis* yaratan müzik, toplumun üyeleri üzerindeki baskıları azaltan, toplumsal düzeni koruyan müzikti; bu nedenle de Aristoteles'e göre en yararlı olan müzik türü, *katharsis* yaratan müzikti.

III. Ortaçağ'da Serbest Zaman ve Müzik

Ortaçağ'da dua edenler, savaşanlar ve çalışanlardan oluşan bir toplumsal düzen vardı. Dua edenler -kilise- ve savaşanlar-soylular-toprağa ve toprak mülkiyetine el koyan sınıflardı. Büyük çoğunluğu serflerden oluşan çalışan sınıflar, bu egemen sınıfların toprağında ücretsiz çalışıyorlardı. Antikçağ'ın kölelik düzeni ortadan kalkmış olsa da, serfler (serf sözcüğünün kökeni, Latince'de köle anlamını taşıyan *servus*'tan gelir), toprak sahibinin toprağında çalışan ve toprakla birlikte alınıp satılan "özgür" insanlardı. Anlaşıldığı üzere, bu dönemde serbest zaman, çalışanlara değil, egemen sınıflara, toprak mülkiyetini elinde bulunduran rahiplere ve şövalyelere özgü bir zamandı. Feodal düzen, serbest zamanlı sınıfların beden emeğiyle çalışanlar üzerinde kurdukları egemenlikten oluşan bir örgütlenme biçimiydi. Ortaçağ'da kilisenin egemenliği, müziği de kapsadı; müzik, dualarının ezberletilmesinde ya da ayinlerde kullanılan bir araç oldu. Antikçağ'ın sonlarından başlayarak, toplumsal farklılıkların artmasıyla müzisyenler de birer zanaatkar oldu. Müziği dinleyenler ise egemen konumdaki soylular ve kiliseydi.

IV. Popüler Kültürün Tarihi

Kapitalist sanayi toplumuna, bu toplumda serbest zaman geçirme biçimlerinden biri olarak popüler müziğe geçmeden, sanayi toplumundan çok daha önce de var olan bir kültür biçimi olması nedeniyle popüler kültürden, bu kültürün tarihinden söz etmek gerekir. Çünkü popüler kültür, efendi-köle,

bedensel emek-zihinsel emek gibi sorunları belli bir düzenlemeye sokması açısından önemlidir.

Popüler kültür Mısır, Sümer gibi ilk kent devletlerine kadar uzanır. Bu kent devletlerinde, merkezden uzak yerlerde sulama kanallarının, kentleri çevreleyen surların ve hisarların yapılması gibi kamusal işleri gerçekleştirebilmek amacıyla iş gücünün buralarda toplanması gerekiyordu. Bu uzak yerlerdeki işgücünü denetleyebilmek amacıyla, bu insanların egemen zümrenin çizeceği sınırların dışına çıkmasını önleyecek bir ara örgütün kurulması fikri geliştirildi. Toplanan işgücünün, etnik köken ve kültür açısından farklılıklar gösteren alt topluluklardan oluşması nedeniyle bu örgüt, yapılacak projeleri denetlemek üzere yöredeki üst düzey kişileri seçiyordu. Yerel örgütteki bu üst düzey kişiler, başat kültürü haklı gösteren toplumsallaşma süreçlerinden geçmiş, bu nedenle bu kültürü iyi tanıyan kişilerdi; ayrıca, bu kamusal işlerin yerine getirilmesi amacıyla biraraya getirilmiş ve tekörneklik kazanmamış toplulukların uyumsuz davranışlarını hoşgörülü ile karşılayabilecek insanlardı. Ayrıca bu örgütün iç denetiminin aynı etnik gruptan seçilmiş kişilere ya da marjinal kişilere verilmesiyle, tekörnekleşmemiş kalabalıkların toplumsal bir muhalefet oluşturması engelleniyordu. Başka deyişle, egemen ideoloji içinde yetişen zihinsel emekle gerçek yaşama karşı eleştiri geliştiremeden, sahip olabildiği ve söz geçirebildiği tek dünyaya olan fantazyaya dünyasına sığınan bedensel emekten ayrı tutuluyor, böylelikle bütünlükleri engellenmiş oluyordu. Ortaçağ'da popüler kültürün, özellikle Rönesans öncesi toplumsal yaşamda ortaya çıktığı görülür. Kent yaşamı, eski durağan yaşama oranla daha büyük bir canlılık kazanmış olsa da, iyi yaşam olanaklarının belli bir sınıfın egemenliğinde bulunması nedeniyle Ortaçağ, bu

değişimi yaratacak sınıfın henüz ortaya çıkmadığı bir dönemdir.

V. Günümüzde Serbest Zaman ve Popüler Müzik

1830'lu yıllardan başlayarak kapitalist sanayi toplumuna ya da kitle toplumuna geçişle birlikte üretim tekniklerinde geliştirilen yeniliklerin siyasal ve kültürel düzeylerde de geliştirilmesi gerekli oldu. Gelişen teknolojinin sağladığı verimliliğin artık yalnızca yeni egemen sınıfın, burjuva sınıfının refahı için kullanılmaması, çalışan kesimlerin de bu refahtan yararlandırılması gerektiği, bunun sistemin verimliliğini artırmanın en kolay yolu olduğu keşfedildi. 1830'lu yılların çok çalışıp azla yetinmeyi öğütleyen burjuva protestan ahlakı, XIX. yy'm sonundan başlayarak alt sınıfları orta ve üst sınıflara özendiren, tükemi bu sınıflara da açarak, yerini tüketimin demokratikleştirilmesine bırakmıştır. Tüketimin demokratikleştirilmesi ise, çalışan kitleleri, buldukları toplumsal konumda sağlayamadıkları doyumunu fantazyalar aracılığıyla elde etmeye götürmüştür: "...meta ekonomisi yaygınlaştıkça onlar yitirdiği insansal her değeri, meta ekonomisinin temel dayanağı olan tüketim ideolojisini benimseyerek, başka bir deyişle kendisini temel insansal değerlerden yoksunlaştıran bu sürecin gönüllü ve doymaz yandaşı olup çıkararak bulabileceği umuduna kapılmıştır" (Oskay, 1983: 171). İşte fantazyalar aracılığıyla sağlanan doyum, egemen ideolojinin savunduğu değerlerin içine yerleştirildiği bir yaşam felsefesinin bireylere kabul ettirilmesini, bağımlı konumdaki bu sınıfların dış gerçekliklere katlanmalarını sağlar.

Kapitalist sanayi toplumuna geçişte pazar için meta üretme olgusu, sanat alanında da sanat ürününün, taşıdığı değişim değerine göre değerlendirilmesine yol açmış, sanatı bir

sanayiye dönüştürmüştü; böylece, kültür gibi müzik de bir sanayi olup çıkmıştır. Kapitalizm öncesi dönemde, müziğin yeniden üretimini yapanlar ve müzik dinleyicileri, benzer bir toplumsal yaşamı paylaşabiliyorlardı. Bu ikisi arasındaki etkileşim, başat kültürün değerlerine uygun olmaktan çok, yakın ilişki içindeki insanların değerlerine göre belirlenebiliyordu; bu nedenle müzik toplumdan dışlanmıyordu. Ama kapitalizme geçiş, müziği dinleyicilerinden yalıtmış, müziğin stüdyolarda kaydedilmesine, böylelikle de yeni bir performans bağlamının oluşmasına neden olmuştur. Hatta, müzikal performansın kaydedilmesi ve bir *sound* nesnesi olarak yeniden üretilmesi, ürününün kitlelere yayılmasında hiçbir söz hakkı kalmayan müzisyeni de kendi emeğine yabancılaştırmıştır. Müzik ürünleri, geniş kitlelere satılarak meta haline getirilirken, para ile estetik arasındaki doğal diyalektiğin dengesi, para yönünde değişmiştir.

Gene de, müzik tüketiminin geniş kitlelere yayılmasının ardında yatan en önemli neden, müziğin dinleyicilere gerçek yaşamlarında bulamadıkları doyumları sağlamasıdır. Ne var ki müzik, bireylere gerçek yaşamda bulamadıkları doyumları sağlarken, bu gereksinimlerinin toplumun var olan koşullarından ya da kısaca efendi-köle, egemen-bağımlı ilişkisinden kaynaklandığını söylemez; tam tersine, bu ilişkiyi olduğu gibi benimsetmeye çalışır. Ama müzik, bu işlevini herkesin anlayacağı bir tarzda yerine getirmekten çok, var olan toplumsal yapıda temel olan yabancılaşmayı, bu yabancılaşma içinde bulunan insanın algılayamayacağı bir düzeyde benimsetir. Nitekim popüler müzik, sıradan ve tekörnekleştirici etkisiyle, etkin ve akılcı bir dinleme gerektiren nitelikli müziğe göre yapay bir eğlendiricilik sergiler; sanat alanında metalaşmayı olumlayan, hatta bunu davet eden bir müzik türü olarak

işlev görür. Bu müziğin dinleyicisi de, bu tür müzikte bulunduğu doyumlar aracılığıyla toplumdaki konumundan ve gerçekliğinden uzaklaşır. Kısacası popüler müzik, sıradan insanın, içinde bulunduğu toplumda yaşarken hissettiği baskılan hafifletme işlevi görür. Oysa bu, ancak toplumun bütünü içinde, bu sonuca yol açan durumun ele alınıp düzeltilmesi ile çözümlenebilecek bir sorundur.

Sanayi toplumuna geçişten önce ve geçişle birlikte, toplumun çalışan kesimlerinden hep esirgenen serbest zaman, tüketimin demokratikleştirilmesiyle bu sınıflara da açılmıştır. Tüketimin ve serbest zamanın toplumun çalışan kesimlerine de açılması, herkesin, aynı nitelikte olmasa da bulaşık makinesine, buzdolabına, giysilere, arabaya sahip olabileceği inancını getirmiştir. Ama bu durum, önceki dönemlerde açıkça görülebilen efendi-köle, egemen-bağımlı ilişkisini gizemleştirilmeye yaramıştır. Çalışan kesimlerin, kapitalizmin içinde var olan yarışma etiğini benimsemelerine, böylelikle birbirlerini, benimsedikleri amaçların gerçekleştirilmesini engelleyecek düşman olarak görmelerine yol açmıştır. Bu durum, çalışma yaşamında çalışarak, emek harcayarak bir yerlere gelmek yerine, patronlarla iyi geçinerek, arkadaşlarına çelmeler atarak, çalışmadan, zahmetsizce bir şeylere sahip olma anlayışının yerleşmesine neden olmuştur. Böylelikle, çalışma yaşamının bireye dayattığı yabancılaşmış ve yabancılaştırıcı çevre bireyin yalnızlaşmasına neden olmuştur.

Bütün bu gelişmeler, serbest zamanın düzenlenişini de değiştirmiştir. Bugün, ortalama sekiz saat çalışan insanın uyku ve besin gereksinmelerini karşıladığı saatler çıkarıldığında, kendine ayıracağı serbest zaman dört saattir. Bununla birlikte, çalışmanın getirdiği baskı ve yabancılaşma, serbest zamana da

taşar; yabancılaştırıcı çalışmanın bu, yorucu ve mekanik bir düzen içinde yer alması, sıradan insanı, serbest zamanlarını edilgin bir dinlenmeye çevirmeye, çalışma enerjisini yeniden toplayacak biçimde tüketmeye götürür. Sanayi kapitalizmine geçişte, çalışmaktan dolayı zaten serbest zamanı kalmayan kitleler için herhangi bir düzenleme getirilmemişti. Ancak, kitlelere serbest zamanın verilmesiyle birlikte, bu zamanları kitleler adına düzenleyen bir eğlence sanayisinin oluşmasıyla, bu serbest zaman kitlelerin zamanı olmaktan çıkarılmıştır. Üstelik bu, filmler, radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları, bireylerin serbest zamanlarını geçirirken yararlandıkları kültür sanayisi ürünleri, çalışmanın getirdiği baskıyı ve yabancılaşmayı unutturarak, insanların kendilerini bütünüyle özgürmüş gibi hissetmelerine yol açmaktadır. Oysa, gerçekte kültür sanayisi ürünleri, bireylere, var olan durumun kendileri ve toplum için en iyi durum olduğu, eleştirilecek ve değiştirilecek hiçbir temel gereksinmenin bulunmadığı yolunda iletiler göndererek, izleyicilerin ya da dinleyicilerin kendilerini güven içinde hissetmelerini sağlar. Örneğin, filmlerde hep polis hırsızı yakalar; popüler şarkılarda, gerçek aşk sonunda hep kazanır; toplumu eleştirenler her zaman uyumsuz ya da ters kişiler olarak gösterilir.

Sonuç

Popüler kültür, var olan yaşamdan daha iyi bir yaşamın düşünülmesini önler; var olanı benimsemenin getirdiği kızgınlıkları, acıları hafifletir; aslında Aristoteles'in önerdiği *katharsis* işlevine benzer bir iş görür. Bugün popüler kültür, bu hafifletme işlevini şöyle yerine getirir:

İnsan, dış gerçekliğini anlamlandırırken var olan yaşamından yola çıkar; bu gerçekliği anlam ve haklılık kazandıran araç olarak da

kendini özdeşleştirdiği popüler kültür ikonlarını (sinema yıldızları, pop şarkıcıları, posterler vb.) kullanır. Oysa dış gerçekliği değiştiremeyen insanın, bunu ikonlar aracılığıyla yapmaya çalışması, ikonları hiç bilincinde olmadan anlamlandırmasına yol açar; başka deyişle bu, var olan gerçekliğin yinelenip durmasına dönüşür. Bu durum, sanayi toplumuna geçişle birlikte, yaşamı sarsıntılar biçiminde algılayan çağdaş insanın, anlamlandıramadığı, değiştiremediği dış gerçekliğe, sözde anlamsal bütünlük kazandırabilme gereksiniminden kaynaklanır. Bu açıdan, kitle kültürüyle karşılaştırıldığında popüler kültür, var olan gerçekliğe karşı cılız da olsa karşı çıkış içeren bir bütündür.

Üretim ve tüketimin kapitalist süreçte özümsemesi sonucunda müzik, şekleştirmesine yol açan toplumsal güçlerin ne olduğunu anlayamaz; bu güçler konusunda

bilgilenmeye gerek görmez. Oysa müzik, şekleştirmesine yol açan toplumsal şekleştirmenin ve yabancılaşmanın sona erdirilmesine katkıda bulunabilir. Ama bu açıdan bakıldığında, müziğin en önemli çıkması, deneysel bir bilinç düzeyine dayanan, gerçek bilinç düzeyini aşamayan bir toplumda üretilip tüketilmekte olmasıdır.

Bilindiği gibi, serbest zaman, bireylerin kendilerini özgürleştirmek, varolandan daha iyisini istemelerine yol açacak bir bilince erişmek için geçirmeleri gereken bir zamandır. Ama bu serbest zamanın, bugünkü toplumsal yaşamda olduğu gibi, şekleşmiş ve ussallaştırılmış bir popüler müzikle geçirilmesi, yaşamın diğer alanlarında olduğu gibi, serbest zamanın da -ne yazık ki- var olanın aynıyla yinelenmesine yol açan bir zaman olarak geçirilmesine yol açmaktadır.

Kaynakça

- ARISTOTELES, (1993). Politika, 4. basım, Çev: Mete Tunçay, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- AYDOĞAN, Filiz, (2000). Medya ve Serbest Zaman, Om Yay, İstanbul.
- CHILDE, Gordon, (1988). Kendini Yaratan İnsan, 3. basım, Çev. Filiz Ofluoğlu, Varlık Yay, İstanbul.
- HUBERMAN, Leo, (1991). Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla, 5. basım, Çev. Murat Belge, İletişim Yayınları, İstanbul.
- MARCUSE, Herbert, (1968). Aşk ve Uygarlık, Çev. Seçkin Çağan, May Yay, İstanbul.
- OSKAY, Ünsal, (1983). "Popüler Kültürün Toplumsal ortamı ve İdeolojik İşlevleri Üzerine", Kitle İletişiminde Temel Yaklaşımlar, Savaş Yay, Ankara.
- OSKAY, Ünsal, (1995). Müzik ve Yabancılaşma, 2. basım, Der Yay, İstanbul.
- PLATON, (1985). Devlet, 5. basım, Çev: Sebahattin Eyüboğlu- mehmet Ali Cimcoz, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- ROJECK, Chris, (1995). Modernity and Leisure, Sage publications, London.

